

Redakcja: Beata Surmacz (dyrektor IEŚ), Tomasz Stępniewski (z-ca dyrektora IEŚ),
Agnieszka Zajdel (sekretarz redakcji), Aleksandra Kuczyńska-Zonik, Jakub Olchowski,
Konrad Pawłowski, Agata Tatarenko

Nr 152 (55/2020) | 26.03.2020

ISSN 2657-6996

© IEŚ

Dominik Wilczewski

Litwa i Łotwa wobec pandemii COVID-19

Pierwsze działania zapobiegawcze wobec rozwoju epidemii COVID-19 władze Litwy i Łotwy podejmowały jeszcze w styczniu i lutym 2020 r. Wówczas ograniczały się one głównie do zaleceń dotyczących wyjazdów w rejony zagrożone koronawirusem. Dopiero pojawienie się pierwszych przypadków zachorowań w państwach regionu skłoniło władze do zaostrzenia działań. Obecnie zarówno na Litwie, jak i na Łotwie wprowadzone zostały rozwiązania przypominające te, które zastosowano w Polsce.

Przebieg zachorowań. Pierwszy przypadek zachorowania na COVID-19 na Litwie został zarejestrowany 28 lutego. Chorą była kobieta, która wróciła z Włoch. Kolejne przypadki zostały odnotowane dopiero 10 marca, były to również osoby, które wcześniej przebywały we Włoszech. Szybki wzrost zachorowań nastąpił w drugiej połowie marca, od kiedy zaczęto odnotowywać kilkadziesiąt nowych przypadków dziennie. Do 25 marca (stan na godz. 16.00) zarejestrowanych zostało 255 osób, u których stwierdzono obecność wirusa SARS-CoV-2. 14 marca władze litewskie poinformowały, że kobieta, u której jako pierwszej stwierdzono obecność koronawirusa, została wyleczona. Natomiast 20 marca nastąpił pierwszy zgon: ofiarą śmiertelną była 83-letnia kobieta, w przypadku której obecność wirusa została stwierdzona dopiero po śmierci.

Na Łotwie pierwszy przypadek został zarejestrowany 2 marca. Była to kobieta, która przyleciała do Rygi z Mediolanu, jednak po drugim teście, który dał wynik negatywny, została skierowana na kwarantannę. Od tego dnia liczba zachorowań stopniowo rosła o kilka przypadków dziennie. Skokowy wzrost nastąpił w drugiej połowie marca, każdego dnia odnotowuje się od kilkunastu do kilkudziesięciu nowych przypadków. Do 25 marca (stan na godz. 16.00) obecność wirusa stwierdzono u 221 osób. Jak dotąd jedna osoba została wyleczona, brak jest przypadków śmiertelnych.

Reakcja władz litewskich. 26 lutego rząd postanowił o wprowadzeniu mechanizmu tzw. sytuacji ekstremalnej, służącego usprawnieniu koordynacji działań i współpracy między instytucjami publicznymi oraz uproszczeniu procedur. Powołano rządowe Państwowe Centrum Sytuacji Ekstremalnej, na czele którego stanął minister zdrowia Aurelijus Veryga. Na zakup sprzętu zapobiegawczego przeznaczono dodatkowych 150 tys. euro. Mieszkańcom zalecono unikanie dużych zgromadzeń publicznych, jednak bez większych ograniczeń odbyły się: jarmark z okazji święta św. Kazimierza w Wilnie (w pierwszym tygodniu marca) oraz uroczyste obchody 30. rocznicy odzyskania przez Litwę niepodległości (11 marca), których częścią był przemarsz główną ulicą Wilna. Poważniejsze restrykcje władze zaczęły wprowadzać w następnych dniach. 12 marca rząd ogłosił zawieszenie zajęć szkolnych początkowo na dwa tygodnie oraz odwołanie imprez masowych (samorząd Wilna podjął podobną decyzję, dotyczącą również zajęć na uczelniach wyższych i działalności instytucji kultury na okres pięciu tygodni). Wszystkim, mającym taką możliwość, zalecono pozostanie w domach. 14 marca władze zdecydowały o przywróceniu kontroli na granicach z państwami członkowskimi UE.

Od 16 marca cały obszar Litwy objęty jest do 30 marca stanem kwarantanny, który do pewnego stopnia odpowiada polskiemu stanowi zagrożenia epidemiologicznego. Regulacje obejmują m.in.: zakaz wjazdu dla cudzoziemców i wjazdu dla obywateli Litwy (z ustalonymi wyjątkami), zobowiązanie osób powracających do 14-dniowej samoizolacji, zapewnienie obsługi zdalnej przez urzędy, zamknięcie instytucji kulturalnych i sportowych, lokali gastronomicznych, sklepów (z wyjątkiem sklepów spożywczych i aptek) oraz zakaz organizowania imprez masowych. Wprowadzono zmiany w organizacji służby zdrowia, obejmujące przełożenie zabiegów, wizyt, konsultacji oraz wprowadzenie usług zdalnych. Przedstawicielstwa dyplomatyczne Litwy zostały zaangażowane w pomoc dla obywateli powracających z zagranicy. Odpowiedzialność za kierowanie na kwarantannę osób powracających na Litwę ponoszą samorządy. Ministerstwo zdrowia zaleca stosowanie masek ochronnych w miejscach publicznych. 25 marca okres kwarantanny przedłużono do 13 kwietnia.

Reakcja władz łotewskich. Pierwsze ograniczenia obejmowały ostrzeżenia przed wyjazdami do Chin. 3 lutego obywatelkę Łotwy przebywającą w Wuhan ewakuowano do Paryża, gdzie została poddana kwarantannie. Poważniejsze działania prewencyjne podjęto pod koniec lutego i na początku marca, m.in. 2 marca rząd zdecydował o przesunięciu środków budżetowych w wysokości 2,6 mln euro do ministerstwa zdrowia w celu sfinansowania działań zapobiegawczych. Do informowania społeczeństwa o obowiązujących zaleceniach, działaniach prewencyjnych i przebiegu choroby na Łotwie zobowiązano rządowe Centrum Kontroli i Profilaktyki Zdrowia.

12 marca premier Krišjānis Kariņš ogłosił wprowadzenie w całym państwie stanu wyjątkowego, obowiązującego od 13 marca do 14 kwietnia. Jego regulacje przewidują m.in. ograniczenie zgromadzeń publicznych do 200 osób (później tę liczbę zmniejszono do 50 osób) i zawieszenie nauki w instytucjach edukacyjnych. Scentralizowane egzaminy państwowe zostały przełożone na 12-15 maja. Pracodawców zachęcono do stworzenia możliwości pracy zdalnej. Od 17 marca zawieszono międzynarodowy ruch pasażerski w portach lotniczych i morskich, transport towarów pozostawiono bez ograniczeń. Wszystkie loty w terminie od 17 marca do 14 kwietnia zawiesiła łotewska linia lotnicza airBaltic. Zewnętrzna granica z Rosją i Białorusią została zamknięta zarówno dla zorganizowanego transportu publicznego, jak i dla transportu prywatnego. W placówkach ochrony zdrowia wykonuje się tylko te zabiegi i konsultacje, które służą ratowaniu życia. Osoby powracające na Łotwę z zagranicy mają być kierowane na dwutygodniowe kwarantanny. Rząd poparł również wniosek o przełożenie wyborów do Rady Miasta Rygi z 25 kwietnia na 6 czerwca. Z uwagi na fakt ujawnienia zachorowania na COVID-19 parlamentarzysty Artussa Kaimiņa wprowadzono także ograniczenia w działalności parlamentu i rządu. Premier Kariņš ogłosił poddanie się samoizolacji.

Sytuacja gospodarcza. 16 marca litewski bank centralny ogłosił swoje szacunki dotyczące sytuacji gospodarczej. W ocenie banku gospodarka Litwy może w tym roku skurczyć się o 1,2% (poprzednio bank prognozował wzrost na poziomie 2,5%). Tego samego dnia rząd ogłosił plan finansowy dla załagodzenia skutków epidemii, którego łączna wartość wynosi 5 mld euro (10% PKB). Przewiduje on m.in. ulgi podatkowe dla przedsiębiorstw i podniesienie limitów pożyczek państwowych, skierowanie dodatkowych 500 mln euro na zapewnienie prawidłowego działania służby zdrowia (w tym zakup sprzętu i dodatkowe wynagrodzenia). Zaplanowano wypłatę wynagrodzeń postojowych, zasiłku na opiekę nad dziećmi oraz wynagrodzenia dla samozatrudnionych, odprowadzających składki na ubezpieczenie społeczne (w przypadku, gdy nie mogą wykonywać swoich obowiązków). Plan przewiduje dodatkowo środki dla firm w celu zachowania ich płynności, a także odłożenie ich płatności i zaległości podatkowych. Również opłaty za elektryczność i gaz mogą zostać odłożone lub rozłożone na raty.

Na Łotwie prognozowany wzrost PKB w 2020 r. może wynieść 2,2%, jednak bardziej prawdopodobny będzie wzrost szacowany na 1,5%. Rada ds. Zarządzania Kryzysowego zleciła odpowiednim instytucjom monitorowanie cen podstawowych produktów i usług oraz opracowanie przepisów zapobiegających nadużyciom nieuczciwych przedsiębiorców. Rozważane były środki pomocy w sektorze gospodarczym: ubezpieczenia pożyczek bankowych na zakup mieszkania i ubezpieczenia eksportowe, zwolnienia podatkowe, finansowanie zwolnień lekarskich itp. 13 marca rząd zapowiedział program wsparcia w wysokości 1 mld euro dla przedsiębiorstw dotkniętych skutkami epidemii. Jednocześnie resort rolnictwa deklaruje, że mieszkańcy Łotwy nie powinni odczuć braków w zaopatrzeniu w produkty spożywcze.

Wnioski. Większość działań podejmowanych przez władze w konfrontacji z epidemią choroby COVID-19 ma charakter standardowy i nie odbiega szczególnie od rozwiązań przyjętych w innych państwach regionu Europy Środkowej i Wschodniej (z wyjątkiem Białorusi). Poszczególne ograniczenia, obejmujące instytucje oświatowe, zgromadzenia, transport, ruch graniczny itp., były wprowadzane w podobnym czasie jak w państwach sąsiednich, w tym w Polsce. Jednak niektóre utrudnienia, np. związane z organizacją przejazdu przez terytorium Polski obywateli państw bałtyckich powracających z zachodniej Europy, świadczyć mogą o problemie z międzynarodową koordynacją tego rodzaju działań (patrz: „Komentarze IEŚ”, nr 140). Ponadto zarówno na Litwie, jak i na Łotwie kontrowersje budzą niektóre z działań władz, w tym m.in. ograniczona dostępność do testów na obecność koronawirusa czy – jak w przypadku Litwy – obarczenie samorządów odpowiedzialnością za kierowanie osób powracających z zagranicy na kwarantannę.